Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטס ערשיינט
דרייאמאל יאהרליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג.
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהרונג.
האלביעהריג 5 " " " "
פיערטעליאהר 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיר אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהרונג.
האלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיערטעליאהר 2 " " 75 " " " "

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
אבאנירען
אונד דער פעסטערלאנד-אונד-פעסטער
צייטונג מיט דעם עפסאנגע דעס
עיסאנג בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נו. 1,
וואהרנד מאן אויך דיא אדעסאמיא-
צייטונגסלייטער צו יעדען בעליעבען.

Nr. 94. אכטער יאהרגאנג. פעסט, פרייטאג כא אב ה.ת'ר'ל'ו'. Pest, den 11. August 1876.

דער קריעג.

מיט דעם פאללע פאן גרגאסאיאן אונד זאטשאר האט דיא סערבישו-טירקישע קריעגס-פיהרונג איינע נייע ווענדונג גענאממען. דער ערסטע טהייל דער סערבישו-טירקישען קריעגס-געשיכטע האט היעמיט זיינען אבשלוס געפונדען. דער פלוס טמאך איזט נון פאן דען טירקען בעזעטצט אונד זאטש איך דער גאנצע עסטליכע טהייל סערביענס.

עטצט וויס מאן נאך גאר ניכט, דיא דער ארט דער ווייטערען שלאכטען זיין ווירד: בייא דעלבער שטאדט, בייא דעלבעם פלוסס אונד בייא דעלבעם געבירגע דיא פיינדליכען ארמעען דעלבע צוזאממענשטאסען ווערדען. צו אנפאנג דעם קריעגעס דעם ערשטעטע מאן דיא דרייפאכ-טיראכטען צייטען אונד אלערדינגס אונד דעלבעראר: אלזא אן דער סערבישען זיד-אסט-גרענצע, נון האבען אבער דיא טירקען דיעזע גענעגע אומגאנגען, אונד דיא עריישענען פראכטעלר אים אסטען אן איינעם ארטע בייא גרגאסאיאן, דיא דיא סערבען גאר ניכט ערווארטעט האבען, דא דער וועג פאן נש נאך גרגאסאיאן אבער אינגעהייער גראסע געבירגע פיהרט, וועסהאלב דאס אין טרלישע-טראנס-פארט פיר אונמאגליך געהאלטען ווארד.

דיעזער נייע קריעגס-צוג דער טירקען איזט פיר דיא סערבען אין אבערראשונגדער. דיא סערבען וואהרען אויף אייגען אנגריפפס-קריעג פארבערייטעט, אונד נון מוססען דיא עטצט אויף אייגען פערטהיידיגונגס-קריעג אים אייגענען לאנד דעזיקען.

בין עטצט בולדעטצט דער פלוס טימאק דען קריעגס-שויא-פלאטען, פאן נון אן ווערד וואהר-שיינליך דער פלוס מאראוא מיט זיינער לאנגען טהאל-שטרעקע דיא לינע פיר דיא ווייטערע קריעגס-פיהרונג בילדען, עס ווירד אבער וואהרשיינליך נאך פאללע אכט טאגע דויערן, בין דיא טירקען פאם טימאק דורך דיא גבירגס-שטראסען אין דאס מאראוא-טהאל געלאנגען ווערדען. אין גאנזן סערבען איזט קיינע אייניגע אייזענבאהן צו פינדען, וועסהאלב דארט ווערד טראנספארט זעהר לאנגזאם אונד בעשווערליך איזט.

דיא סערבען מוססען עטצט דאהין טראכטען, דען פארמארש דער טירקען זו לאנגע אלס מאגליך איפזהאלטען, דאמיט זיא צייט געווינען, זיך ארזענדווא צו זאממערן אונד איהרע נייען שטעלונגען צו בעפעסטיגען. איף דען גבירגס-שטראסען צווישען דעם טימאק אונד דער מאראוא שטעהען אינגעגען סערבישע ארמעע אונד אינגעגען טהיילונגען, אים מיט דען פארדיקנדען טירקען קלייגע געפעכטע איפזעגעהמען אונד זיא איהרען שווערען פארמارש איפזהאלטען.

עטצט פראגט עס זיך נון: ווערדען פאן נון אן דיא סערבען גענוג קראפט אונד מוט בעזיטצען, אים דאס פארריקען דער טירקען איפזהאלטען, אים דאס פארהינדערן דיא טירקען איפזהאלטען צו לייפערן? בין עטצט האבען דיא סערבען קיינען אינגעגען זיעג ערזיגגען, קיינען אינגעגען עפאלג, יא ניכט דען מינדעסטען פארטהייל ערצעלט, וואהרד דער מוט דער סאלדאטען אונד אוואס ערהאהט ווערדען קאנטע — אים גענעגטהייל! איהר מוט איזט געבראכען, אונד דיא מוטה פערלוסט, דא פערלוסט איך קראפט. זעלבסט אינער גראסען ארמעע קאנן מאן עס ניכט צומוטהען, נאך הארטען נעדערלאגען נייע קעמפפע אויפצונעהמען, מיט דעם בעוואוסטזיין, ווידער גע-שלאגען צו ווערדען. בייס דייטש-פראנצאזישען קריעגע וואר דאס עבען דאס אנגלוק דער גראנ-סען פראנצאזישען ארמעע, דאס זיא גלייך אנפאנגס אייגע נידערלאגע נאך דער אנדערען עלזטטען האט, זא דאס איהר מוט גלייך דאהין וואר.

דיא מאנטענגרינער האבען ווייניגסטענס אין גען דיעזע אינער מיטטהאר פאטא ערזיגגען אונד זאמט איהרע קריעגס-עהרע גערעטטעט; אבער דיא סערבען האבען זיך ניכט דעם מוטעס-טען ע-פאללעס רוהמען. איהרע האפפנונגען אזזט אלזא פערלארען, אונד מאן גלייבט ניכט מעהר דאראן, דאס עס אירגען נאך גלייגען ווירד, איר-גענד אייגען זיעג אינער דיא טירקען צו ערזיגגען.

דיא אייגנארטיגע פאן זאטשאר איזט ניכט זא אהנע ערזאן לאמפף אבגעלייפפען, דיא דעם דיא סערבען גלייבען מאכען וואללען. דיא טירקישען דעפעשען מעלדען פעלדמערד, דאס זיך דיא סער-בען פאן זאטשאר ניכט אין בעסטער ארדנונג צו-ריקגעגאנגען, ואנדערן דאס זיא בייא איהרעם ריק-צוג נאך גאנז טיכטיגע שלעגע בעקאממען האבען.

אייגע קאנסטאנטינאפלער דעפעשען פאם 9טען אייגיסט מעלדען: נאכדעם אסמאן פאטשא דיא נאכהרגען פארבערייטונגען געטראפפען אונד אי-נייגע בריקען אינער דען טימאק געשלאגען האט-טע, מאכטע ער דען אנגריפפ איף דיא זאטשאר. דיא סערבישע ארמעע, ווערדע בייא זאטשאר פער-אייגנט שטאנד, פערלעעם איהרע שטעללונגען אונד ערגריפפ דיא פלוכט. אסמאן פאטשא פער-פאלגטע דיא סערבען אונד בעריינטעטע איהרען אייגע נידערלאגע. דיא סערבען לעסען אייגע גר סע אנצאהל פאן טאדטען אונד פערוואונדע-טען צוריק. דיא טירקען בעזעטצטען זאראען זאט-שאר אונד אללע ווייטערען ארטע אין דער אומ-געבונג.

אייגע אנדערע טירקישע דעפעשע מעלדעט: דיא שלאכט אים זאטשאר האט פאללע צווייא טאגע גדויערט אונד גענטצט מיט דער פאללע-שטעלונגען נידערלאגע דער סערבען. דיא טיר-קען האבען 4000 (פיער טייזענד) סערבען געפאנגען אונד בייגאהע אללע דארט בעפינדלעכען סערבי-שען קאנאנען אונד גוויהרע ערבעטע.

אייגע בעלגראדער דעפעשע פאם 9-טען אי-גיסט מעלדעט: גענעראל טשערנאיעף האט זיך געטטערן מיט אבערסט דאווישיטש פערא-נגט. בידע ארמעען בעזעטצען דיא גבירגס-שטראסען. מאן איזט אין בעלגראד נאך פאלל האפפנונג. מאן ווייס אבער דאך שאן פיאל, וועגן דער קריעג צו ערגרייפען, אייגע דאס סערבען ווייגע בזוהרייטונג גראסע אונד זייגען בזוהרייגען פיר-סטען פערלוירען זאללען.

אייגע אמטליכע דעפעשע אים בעלגראד פאן מעלדעט: גענעראל טשערנאיעף ווירד צום אבער-קאממאנדאנטען דער פעראיינטען טימאק- אונד מאראוא-ארמעע ערנאנגט. (דאס הייסט: דיא סערבישע נאר-אסט-ארמעע אונטער לעשאנין האט זיך מיט דער אסט-ארמעע אונטער דעם אבער-קאממאנדא דעם גענעראלס טשערנאיעף פעראיינגט). דער ווייגע דער סערבען פאן זאר-נאסאיאן אונד זאטשאר וואר אים נייען קריעגס-פלאגע דעם גענעראלס טשערנאיעף, דיא דיא טימאק-שטרעקע צווישען זאטשאר אונד נישא. סאיאן פיר דיא קריעגס-פיהרונג נ י כ ט נ ע-א י נ נ ע ט איזט.

דיעס ערגאנגערט אן יענען פוכס, דער דיא האך הענגענדען טרייבען נכט עהרייבען קאנטע, זיך אבער דעם אינגעגעשטעלטע, יעם-האלב ער דיא אים ערדע מאכטע: "דיא טרייבען זינד זיעד, יעסהאלב איך זיא נכט האלען ווילל."

פערנער מעלדעט אייגע אמטליכע דעפע-שע אים בעלגראד: דיא סערבישע זיד-ארמעע אונטער משאלאק אנטטיש האט בייא ס ע נ י צ א דען טירקישען גענעראל דערוויש פאטשא אנגע-גריפפען. דער האמפף דויערטע דריא טאגע, דער מיט דעם ערשטייען אייגעם טהיילדעם דער טיר-קישען ארטעע ענדיגטע. דיא סערבען מאכטען פערלע געפאנגענע אונד ערבעטען פעל פיליעע אונד וואפפען. (דיא טירקישען דעפעשען מעלדען גערארע דאס גענגנטהייל.) גאריבאלדי נאכ זיין פערשפרעכען, דאס ער אטאלענישע פרייוויל-גע גענען דיא טירקיא שיקען ווערדע, דער יוס-שע גענגראר פארעיגע, דער יעטצט אין סערבען איזט, זאגטע: דיא הילפע רוסלאנדס ווערדע נכט אייסטליבען, דיא ווירד גאר אבער ווען דאممען אונד אללען פלאיזען בין דאנסטאנטינאפעל דיא פרייהייט ברינגען.

דיא נייערען קריעגס-נאכריכטען.

געסטערן אבענד איזט דער אינע אמטליכע דעפעשע אים דאנסטאנטינאפעל איינגעטראפפען, דאס בייא מעגיצא נכט דיא סערבען אבער דיא טירקען, זאנדערן דיא טירקען אבער דיא סערבען אייגען דען ערזיגגען האבען. עס ענטשטאנד דארט אין דארטגענגער אללעלייג-דאמפף, דער דאס מיט ערזעגע. דאס דיא טירקען דיא סערבישען שאנצען גענאממען האבען. דיא עס הייסט, בעפינ-דעט זיך טשאלאק אנטטיש נכט מעהר אים זיעדען סערבענס, זאנדערן אים זיד-אסטען בייא קרי-שע'אן.

אייך אייגע דעפעשע דעם "ווענער טאג-בלאטס" מעלדעט: טשאלאק אנטטיש ווארד בייא סעגיצא פאן דערוויש פאטשא געשלאגען. דיא טירקען האבען דא דיא סערבישען שאנצען גענאממען האבען. אנטטיש פערלאר 300 מאנן אונד פיעלע וואפפען.

אייגע נישער דעפעשע פאם 9-טען אייגיסט מעלדעט, דאס דער טירקישע גענעראל מיסטאפפא פאטשא נאך אייגעם מעהר-שטעהיגען בריטיגען דאמפפע אייך דען סערבישען ארט סיפאוויאן (בייא אלעקסיאן) אייגגענאממען האבע.

אייגע ווייטערע דעפעשע פאם 10-טען אייגיסט מעלדעט: דיא טירקישע ארמעע אונטער עייב פאטשא פערפאלגטע דיא סערבען אייך אייף דען גבירגס-שטראסען נאך באניא. דער דאם עס צו אייגעם מעהרשטעהיגען געפעכטע, ווערבעם אהנע עגטשיידונג געבליעבען איזט, דא דיא סער-בען נכט שטארק ערזיגגען ווערדען. אין גגאנטען (נאהדליך פאן זאטשאר) זיגד סערבישע סאלדאטען פערשאנצט. גגאנטען איזט פאן דען טירקען בעלאגערט.

אייגע סעמליגער דעפעשע פאם 10-טען אי-גיסט מעלדעט: עס ווירדען אללע פארבערייטי-גען גגעטראפפען, אים בעלגראד אונד אומגגעגעגד אין פערטהיידיגונגס-צושטאנד צו זעטצען: מאן זערכט שאן, דאס דיא ציט נכט פערלע איזט, אין וועלבער דיא טירקען פאר בעלגראד מארש-ירען ווערדען.

דיעס ערגאנגערט אן יענען פוכס, דער דיא האך הענגענדען טרייבען נכט עהרייבען קאנטע, זיך אבער דעם אינגעגעשטעלטע, יעם-האלב ער דיא אים ערדע מאכטע: "דיא טרייבען זינד זיעד, יעסהאלב איך זיא נכט האלען ווילל."

פערנער מעלדעט אייגע אמטליכע דעפע-שע אים בעלגראד: דיא סערבישע זיד-ארמעע אונטער משאלאק אנטטיש האט בייא ס ע נ י צ א דען טירקישען גענעראל דערוויש פאטשא אנגע-גריפפען. דער האמפף דויערטע דריא טאגע, דער מיט דעם ערשטייען אייגעם טהיילדעם דער טיר-קישען ארטעע ענדיגטע. דיא סערבען מאכטען פערלע געפאנגענע אונד ערבעטען פעל פיליעע אונד וואפפען. (דיא טירקישען דעפעשען מעלדען גערארע דאס גענגנטהייל.) גאריבאלדי נאכ זיין פערשפרעכען, דאס ער אטאלענישע פרייוויל-גע גענען דיא טירקיא שיקען ווערדע, דער יוס-שע גענגראר פארעיגע, דער יעטצט אין סערבען איזט, זאגטע: דיא הילפע רוסלאנדס ווערדע נכט אייסטליבען, דיא ווירד גאר אבער ווען דאممען אונד אללען פלאיזען בין דאנסטאנטינאפעל דיא פרייהייט ברינגען.

דער קריעג.

מיט דעם פאללע פאן גרגאסאיאן אונד זאטשאר האט דיא סערבישו-טירקישע קריעגס-פיהרונג איינע נייע ווענדונג גענאממען. דער ערס-טע טהייל דער סערבישו-טירקישען קריעגס-געשיכטע האט היעמיט זיינען אבשלוס געפונדען. דער פלוס טמאק איזט נון פאן דען טירקען בעזעטצט אונד זאטש איך דער גאנצע עסטליכע טהייל סערבענס.

עטצט וויס מאן נאך גאר ניכט, דיא דער ארט דער ווייטערען שלאכטען זיין ווירד: בייא דעלבער שטאדט, בייא דעלבעם פלוסס אונד בייא דעלבעם געבירגע דיא פיינדליכען ארמעען ווערדען צוזאממענשטאסען ווערדען. צו אנפאנג דעם קריע-געס דעם ערשטעטע מאן דיא דרייפאכ-טיראכטען צייטען אונד אלערדינגס אונד דעלבעראר: אלזא אן דער סערבישען זיד-אסט-גרענצע, נון האבען אבער דיא טירקען דיעזע גענעגע אומגאנגען, אונד דיא עריישענען פראכטעלר אים אסטען אן איינעם ארטע בייא גרגאסאיאן, דיא דיא סערבען גאר ניכט ערווארטעט האבען, דא דער וועג פאן נש נאך גרגאסאיאן אונד אינגעהייער גראסע געבירגע פיהרט, וועסהאלב דאס אין טרלישע-טראנס-פארט פיר אונמאגליך געהאלטען ווארד.

דיעזער נייע קריעגס-צוג דער טירקען איזט פיר דיא סערבען אין אבערראשונגדער. דיא סער-בען וואהרען אויף אייגען אנגריפפס-קריעג פארבערייטעט, אונד נון מוססען דיא עטצט אויף אייגען פערטהיידיגונגס-קריעג אים אייגענען לאנ-דע דעזיקען.

בין עטצט בולדעטצט דער פלוס טימאק דען קריעגס-שויא-פלאטען, פאן נון אן ווערד וואהר-שיינליך דער פלוס מאראוא מיט זיינער לאנגען טהאל-שטרעקע דיא לינע פיר דיא ווייטערע קריעגס-פיהרונג בילדען, עס ווירד אבער וואהרשיינליך נאך פאללע אכט טאגע דויערן, בין דיא טירקען פאם טימאק דורך דיא גבירגס-שטראסען אין דאס מאראוא-טהאל געלאנגען ווערדען. אין גאנזן סער-בען איזט קיינע אייניגע אייזענבאהן צו פינדען, וועסהאלב דארט ווערד טראנספארט זעהר לאנג-זאם אונד בעשווערליך איזט.

דיא סערבען מוססען עטצט דאהין טראכ-טען, דען פארמארש דער טירקען זו לאנגע אלס מאגליך איפזהאלטען, דאמיט זיא צייט געווינען, זיך ארזענדווא צו זאממערן אונד איהרע נייען שטעללונגען צו בעפעסטיגען. איף דען גבירגס-שטראסען צווישען דעם טימאק אונד דער מאראוא שטעהען אינגעגען סערבישע ארמעע אונטער מיטהיילונגען, אים מיט דען פארדיקנדען טירקען קלייגע געפעכטע איפזעגעהמען אונד זיא איהרען שווערען פארמارש איפזהאלטען.

עטצט פראגט עס זיך נון: ווערדען פאן נון אן דיא סערבען גענוג קראפט אונד מוט בעזיטצען, אים דאס פארריקען דער טירקען איפזהאלטען, אים דאס פארהינדערן דיא טירקען איפזהאלטען צו לייפערן? בין עטצט האבען דיא סערבען קיינען אינגעגען זיעג ערזיגגען, קיינען אינגעגען עפאלג, יא נכט דען מינדעסטען פארטהייל ער-צעלט, וואהרד דער מוט דער סאלדאטען אונד אוואס ערהאהט ווערדען קאנטע — אים גענעגטהייל! איהר מוט איזט געבראכען, אונד דיא מוטה פערלוסט, דא פערלוסט איך קראפט. זעלבסט אינער גראסען ארמעע קאנן מאן עס נכט צומוטהען, נאך הארטען נעדערלאגען נייע קעמפפע אויפצונעהמען, מיט דעם בעוואוסטזיין, ווידער גע-שלאגען צו ווערדען. בייס דייטש-פראנצאזישען קריעגע וואר דאס עבען דאס אנגלוק דער גראנ-סען פראנצאזישען ארמעע, דאס זיא גלייך אנפאנגס אייגע נידערלאגע נאך דער אנדערען עלזטטען האט, זא דאס איהר מוט גלייך דאהין וואר.

דיא מאנטענגרינער האבען ווייניגסטענס אין גען דיעזע אינער מיטטהאר פאטשא ערזיגגען אונד זאמט איהרע קריעגס-עהרע גערעטטעט; אבער דיא סערבען האבען זיך נכט דעם מוטעס-טען ע-פאללעס רוהמען. איהרע האפפנונגען אזזט אלזא פערלארען, אונד מאן גלייבט נכט מעהר דאראן, דאס עס אירגען נאך גגלייגען ווירד, איר-גענד אייגען זיעג אינער דיא טירקען צו ערזיגגען.

דיא אייגנארטיגע פאן זאטשאר איזט נכט זא אהנע ערזאן לאמפף אבגעלייפפען, דיא דעם דיא סערבען גלייבען מאכען וואללען. דיא טירקישען דעפעשען מעלדען פעלדמערד, דאס זיך דיא סער-בען פאן זאטשאר נכט אין בעסטער ארדנונג צו-ריקגעגאנגען, ואנדערן דאס זיא בייא איהרעם ריק-צוג נאך גאנז טיכטיגע שלעגע בעקאממען האבען.

אייגע קאנסטאנטינאפעלער דעפעשע פאם 9טען אייגיסט מעלדעט: נאכדעם אסמאן פאטשא דיא נאכהרגען פארבערייטונגען געטראפפען אונד אי-נייגע בריקען אינער דען טימאק געשלאגען האט-טע, מאכטע ער דען אנגריפפ איף דיא זאטשאר. דיא סערבישע ארמעע, ווערדע בייא זאטשאר פער-אייגנט שטאנד, פערלעעם איהרע שטעללונגען אונד ערגריפפ דיא פלוכט. אסמאן פאטשא פער-פאלגטע דיא סערבען אונד בעריינטעטע איהרען אייגע נידערלאגע. דיא סערבען לעסען אייגע גר סע אנצאהל פאן טאדטען אונד פערוואונדע-טען צוריק. דיא טירקען בעזעטצטען זאראען זאט-שאר אונד אללע ווייטערען ארטע אין דער אומ-געבונג.

אייגע אנדערע טירקישע דעפעשע מעלדעט: דיא שלאכט אים זאטשאר האט פאללע צווייא טאגע גדויערט אונד גענטצט מיט דער פאללע-שטעללונגען נידערלאגע דער סערבען. דיא טיר-קען האבען 4000 (פיער טייזענד) סערבען געפאנגען אונד בייגאהע אללע דארט בעפינדלעכען סערבי-שען קאנאנען אונד גוויהרע ערבעטע.

אייגע בעלגראדער דעפעשע פאם 9-טען אי-גיסט מעלדעט: גענעראל טשערנאיעף האט זיך געטטערן מיט אבערסט דאווישיטש פערא-נגט. בידע ארמעען בעזעטצען דיא גבירגס-שטראסען. מאן איזט אין בעלגראד נאך פאלל האפפנונגען. מאן ווייס אבער דאך שאן פיאל, יעגען דער קריעג צו ערגרייפען, אייגע דאס סערבען ווייגע בזוהרייטונג גראסע אונד זייגען בזוהרייגען פיר-סטען פערלוירען זאללען.

אייגע אמטליכע דעפעשע אים בעלגראד פאן מעלדעט: גענעראל טשערנאיעף ווירד צום אבער-קאממאנדאנטען דער פעראיינטען טימאק- אונד מאראוא-ארמעע ערנאנגט. (דאס הייסט: דיא סערבישע נאר-אסט-ארמעע אונטער לעשאנין האט זיך מיט דער אסט-ארמעע אונטער דעם אבער-קאממאנדא דעם גענעראלס טשערנאיעף פעראיינגט). דער ווייגע דער סערבען פאן זאר-נאסאיאן אונד זאטשאר וואר אים נייען קריעגס-פלאגע דעם גענעראלס טשערנאיעף, דיא דיא טימאק-שטרעקע צווישען זאטשאר אונד נישא. סאיאן פיר דיא קריעגס-פיהרונג נ י כ ט נ ע-א י נ נ ע ט איזט.

בערגען וכסע , איין נאָסעס מ ע ס ע ר האַלס. האַלב ערשטאַרט פאַר שרעקען, פליסטערט ער דעם אנגעגען פעללהיים אינ'ס אָהר, דאס מאן זיך היער אין אכט נהמען מיססע, דא נ ע פ א ה ר פאָרהאנדען וייא. אין דעמזעלבען אויגענבליקע שטייצט זיך יעדאָך אבעלעס אויף פעללהיים מיט דען וואָרטען : וואַרטע דוא הונד ! יעטצט האבע איך דיך !" ער פאסטע איהן אן דער ברוסט אונד פערזעטצט איהם 3—4 מעססערשטיכע. פעללהיים שטייצט צו באָדען, ריס אבער היעבייא אויך דען אבעלעס מיט זיך נעיעדער. דא אבעלעס אָ ב ע ן צו ליגען קאָם. בעניטצטע ער דיא נעלעגענהייט אונד בראכטע דעם אונגליקליכען פעללהיים נייערדינגס מעהרערע מעססער-שטיכע אין דער ברוסט-גענעגד בייא. יעטצט האפטע איר דער נערוכסס-בייטצער הוסטמאנן אויף אונד ערגרייפ דען וויטהענדען אבעלעס אם ארמע, דאך ערהיעלט אויך ער איינע לאנגע שנעטס-וואונדע אם אבער-שענקעל, אין פאָלגע דעסען ער דען אבעלעס לאוואססען מוסטע. נון פיעל דר' ה ע ר ש איבער אבעלעס מיט זיינעם שמאָקע הע : אבעלעס איילטע יעדאך אונד בראכטע ז י ך ז ע ל ב ס ט איינע שנעטס-וואונדע אם האלזע בייא. יעטצט ערסט נעלאנג עס דען בעמיהונגען דעס ד' הערש, דעס אבעלעס דאס מעסער צו עגטווינדען. אלל דאס האט זיך בינגען איינער האלבען מינוטע פאָללצאָגען, אינצווישען וואַרדע פאָן דען הויז-ליעטען לעם געשלאגען אונד דאס פאָלק איילטע הערבייא. וואָדורך דיא פערוורענג איינע נאָר נאָסערע וואורדע. יעטצט ערשיעגען ערסט פאָליציא-מענער אים פערפאיע מיט מעהרערען אצטען. דעם ערגרעפס-בייטצער הוסטמאנן אונד דעם וושהענדען אבעלעס אנדערען דיא וואונדען פערבונדען, וואָרוף ערסטערע אין זיינע וואהנונג, לעטצטערע הינגעגען אינ'ס שפיטאל געפיהרט וואורדע. דעם אנגעגען פעללהיים וואר גיכט מעהר צו העלפען, דא ער אינצווישען זיינען שנעטס-וואונדען ערלעגען וואר. ער וואורדע דאהער וואָאָרט אין דיא טאָדטען-קאָממער דעס איידאָליטשען פיעדראָפעס אבגעפיהרט. נור דער אדוואָקאט דר' הערש קאם אייס דרייעער שלעגערייא מיט „געזונדען גליעדערן" דאפאָן. צו זאָלכען אונערהאלטען נייעלכטאהטען פיהרט לויטער הערצטאנ דיא שווינדעל-האפטע שולדען-מאכערייא !

* (א י י ן מ א ר ד ע ר א י ס א י ס ע ר ז ו כ ט.) אין דער איידאָליטשען געשיכטע צו יאאד האט פאָלגענדער פאלל איינע נאָסע ערעגונג הערפאָרגערופען. דער אונגט מאַיין ק ל י ן, איין עטוא 22-יעהריגער יונגער מאן, גלייכטע גיינד צו אבגעגען, געגען וי נע גליעכטע איפערזיכטע צו זיין. נאכדעם ער ווערד דער וואכטמאנע דיא נעגענדס צו נעיכטע בעקאָממען קאָנגט, דראנג ער פאָרזיכען יאפטמאנ אין דיא וואָהנונג אירער עלטערן אונד שטיעס דערזעלבען, נאך קורצעם וואָרט-וועכסעל, איין מעססער מיט זאָלכער נעיאלט אין דיא ברוסט, דאס דיא איינגעבלליכלי מאָרד צוזאמענשטעצט. נון לויפט ער זעלבסט וייא וואהרזיינג צום נעריכטע, מאכטט זעלבסט אינער דיא פאָן אים בעגאנגענע מאָרד-טהאט דיא אנצייג אונד ערזוכט זיינגער, דאס מאן איהן דאָך ראט אי י פ ה ר נ נ ע ן מאכטע. גלייכצייטיג ערזוכט ער, דאס מאן איהם עלייכטע זיינע

מאָרטע נעלייבעגט נאָך איינמאל צו ק י ס ס ע ן. זעלבסטערשטענדליך קאָנגטע ניכט איינע דרייזיגע בישען ערפיללט ווערדען. דער אייפערזיכטיגע מאָרדער וואורדע נאטירליך וואָאָרט אין האפט גענאָממען. — דער גענעגשאנד פערדיענט אינדעס, דאס איבער דרייגעלבען נאכגעדאכט ווערדע.

ווער הארטע זאָ עטוואס פיהער בייא י ו ד ע ן? דא זייעהט מאן דאָך, דאס דיא אבנאהמע דעס רעליגיאָזען געפיהלס צו פערבערגען פיהרט, וווא זיא וואָגסט גור איכטער דען ראָהעסטען מעשען פאָרצוקאָממען פפלעגען!

* (א י י נ ע פ י י ע ר ס - ב ר ו נ נ ס ט.) איס האָראָדענקא (נאָליצען) ווייד פאָם 6-טען דרייעס פאָלגענדעס טעלעגראָפירט: „הייטע איזט היער איין נאָסער בראנד איסטבעראָכען, וואָבייא 72 הייזער גענגלרך צערשטאָרט וואורדען. דיא בעשאָדיגטען זינד לויטער י ו د ע ן, דיא נעמעהר זאמטט פאמילען פערצווייפלונגספאָלל איף אָפפענער שטראסע יאמערנד הערומוואנדעלן. דיא נאָטה איזט איינע נאָסע. הילפע מיסטע באלד קאָממען, ווענן דיא אונגלליקליכען נכט צו גרונדע גענהען וואָללטען. — עס איזט געווים האָכסט בעדויערליך, דאס אין נאָליצען זאָ פיעל פייער-שאדען שטאטטגרונדען, פאָן דענען לוידע מיסטעמען עכנען דיא דאָס צאהלייך וואָהנגענדען ווידען אם האָ-טעסטען געטראָפפען ווערדען.

נעשעפטסבעריכט

איבער דען וואאטען-מאָרקט, דער היער מאָנטאג אבגעהאלטען וואורדע, האבען ווייד נאָך פאָלגענדעס צו מעלדען: דער בעזוך דיעזעס מארקטעס יאר עטוואס שטערקער אלס אים פאָריאהרע. — אין ווייצען וואורדען גענגען 80000 מעטערצענטנער געהאנדעלט. אין קאָרן גענגען 70000, אין גערסטע, יעלכע זעהר שאָגע קוואלטעטען צייגטע, גענגען 5000 מעטער-צטר.

דיא א מ ט ל י כ ע ן פ ר י י ז-נאטירונגען זינד פאָלגענדע:

י י י צ ע ן (עפפעקטיי) 80 קילאָ שייער, אב פעסטע: 10 גולד., 80 קילאָ אב וואיטצען 10—10,05 גולד., אב טארנייז 10,30—10,35 גולד' אללעס פער קאססא. — 80 קילאָ שייער, אב פעסט אונד פער דרייא מאָנאטע 10,60—10,80 גולד.

ק א ר ן (עפפעקטיי) 7,90—8,05 גולדען אב פעלדי-דאונא, אב וואיטצען 8,30—8,40 גולד' פער קאססא.

ג ע ר ס ט ע (עפפעקטיי) 5'45—6'12 גולדען אב מישקאָלץ פער קאססא.

ה א פ ע ר (עפפעקטיי.) 6,25 גולדען אב מישקאָלץ.

ק ו ק ו ר ו ץ באנאטע 5,95—6 גולד' אללעס פער קאססא.

ר ע פ ס קאָהל 13'50—14 גולד' אב פאטהמאר. באנאטע 15,50 גולד' אב פעסט.

פעסטער פרייזע.

נ ע מ ר י ד ע-נ ע ש ע פ ט. פאָן ווייצען וואורדע הייטע וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר אין נייעם ווייצען נוט. פערקויפט וואורדען 20000 מעצטער.

ו י י צ ע ן אום 15—20 קר' נעשטיגענען.

נ ע ר ס ט ע אים 16 ביז 20 קר' געפאללען.

ו י י צ ע ן, פהיים נייא 250 מעטער-צטר. 79, קילאָ 10,80 גולד. פער 3 מאָנאטע. 200 מעטער-צטר. 79, קילאָ 10'20 גולד. פער קאססע. 300 מעטער-צטר' 79 קילאָ 45,10 גולדען. 300 מעטער-צטר' 79, קילאָ 10'75 גול. 300 מעטער-צטר' 78, קילאָ 10,20 גולדען. 300 מעטער-צטר' 78, קילאָ 10,30 גולד. 200 מעטער-צטר' 78, קילאָ 10,25 גולדען, 200 מעטער-צטר' 77, קילאָ 10,15 גולד. 100 מעטער-צטר' 77, קילאָ 9 גולד. — שפיטצבאנדען 100 מעטער-צטר' 77, ק 10,25 גולד. 500 מעטער-צטר' 76, ק' 9,80 גולד. 250 מעטער-צטר' 76, ק 9,60 גולד. 100 מעטער-צטר' 75, ק' 9,30 גולד. 100 מעטער-צטר' 72, קילאָ 8,75 גולד. אללעס פער 3 מאָנאטע. — פעסטער באָדען 400 מעטער-צטר' 79, קילאָ 10,25 גולד. 200 מעטער-צטר' 78, קילאָ 10,40 גולדען ביידעס פער דרייא מאָנאטע. 600 מעטער-צטר' 78, קילאָ 9,75 גולדען פער קאססע, 200 מעטער-צטר' 78, ק' 10,45 גולד. 100 מעטער-צטר' 78, קילאָ 10,25 גולד. 200 מעטער-צטר' 78 קילאָ 9,20 גולדען. שפיטצבאנדען. אללעס פער דרייא מאָנאטע אינד אב נאָרדבאהן.

ק א ר ן 400 מעטצטר' 8,03 גולד' אב פיליש. 300 מעטצ' 8,26 גולד. 500 מעטצטר' 8,25 גולד' אללעס פער קאססע.

ג ע ר ס ט ע 1000 מעטער-צטר' 5,65 גולדען פער קאססא אב ש.-א.-אוהעל.

ו י י צ ע ן פער פעסטמכע-אקטאבער 9,40—9,45 גולדען. פער פייה-יאהר 9,85—9,95 גולד.—

ק א ר ן פער פעסטמכע - אקטאבער 7,81 — 7,92 גולדען.

קוקורוץ פער איינטס 5,85 — 5,95 גולד. אללעס פער מעטער-צענטנער.

ה א פ ע ר פער הערבסט 6,14—6,17 גולדען. פער פייה-יאהר 6,39—6,46 גולד.

ק א ה ל ר ע פ ס פער איינטס-פעסטמכער 16½ — 16½ גולדען. באנאטער רעפס פער יולי-איינטס 15¼ — 15½ גולדען.

ווייגער פרייזע.

ל י נ נ א ל 27 גול' פער 100 קילאָגראָמס.

ר י נ א ל 44½—44¼ גולדען. פער 100 קילאָ.

פ ע ט ר א ל ע א ם 25,50 — 25 גול. אללעס פער 100 קילאָגראָמס.

ווייגער שלאגס-פיעהמארקט. דער אייפטרייב אויף דעם ווייגער שלאגס-פיעהמארקט אם 7-טען ד. מ. בעשטאנד 3925 שטיק. דאָפאָן וואָרען 1963 אונגאריש 1856 פאָלנישע אונד 106 דייטשע, אונד דאָרונטער 1163 ווייזע-אָכסען אונד 127 שטיק בייפעל. דאס געשעפטס-וואָרט נוט, דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100 קילאָ: אונגאָרישע שטאל-אָכסען 54—59½ גולד., פאָלנישע 55—59 גולדען, דייטשע 60—64 גולדען.

פעסטאנוואָרטליכער רעדאקטער: מאָר בריס ריין.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פ ר י כ ט ע	קוואליטעט	פער הונדערט קילאָגראָם	פער 100 קילאָגראָם
ווייצען נייער באנאטער	—	—.——.—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—	—.——.—
„ „ „	—	—.——.—	—.——.—
„ פהיים		8.80— 9.—	74'6
„ „		9.10— 9.25	75'5
„ „		9.40— 9.95	76'4
„ „		9.60— 9.80	77'3
„ „		9.90—10.05	78'3
„ „		10.10—10.20	79'2
„ „		9.95—10.10	80'1
„ פעסטער באָדען		8.50— 8.70	71'6
„ „		8.80— 8.95	75'5
„ „		9.10— 9.35	76'4
„ „		9.40— 9.50	77'3
„ „		9.60— 9.75	78'3
„ „		9.80— 9.90	79'2
„ „		9.95—10.80	80'1
„ ווייסענבורגער		8.80— 9.—	74'6
„ „		9.10— 9.25	75'5
„ „		9.40— 9.55	76'4
„ „		9.60— 9.80	77'3
„ „		9.90—10.05	78'3
„ „		10.10—10.20	79'2

פ ר י כ ט ע	פער הונדערט קילאָגראָם	פער 100 קילאָגראָם
קאָרן	8.37—8.15	72
נידרעסטר מאַרט	6.50—7.30	62
נידרעסטר פעשטער	6.30—6.10	62
האפער	6.78—6.6	41
קוקורוץ מאנאטער	5.85—5.80	
אנידעלי	5.70—5.75	73
רעפס	16.25— —	

		פער הונדערט קילאָגראָם	פער 100 קילאָגראָם
מאנאטס-מעטע	ווייצען	9.30	
	פיהראר	— —	
	אקאנאט	8.80	
	קוקורוץ	7.—81	
	נעריסטע	— —	
	האפער	— —	
	דרעעסטער	6.46—	
	פיהראר	16.25	
	רעפס		

ב א ל ל ע ן - מ ע ה ל		קי' פר.
מאנאטס-מעהל	נומער 0	23 —
	„ 1	22 20
	„ 2	21 20
	„ 3	20 20
	„ 4	19 50
	„ 5	17 —
	„ 6	14 75
	„ 7	13 75
	„ 8	11 75
	„ 9½	9 75
שפיצען: אלטע	מעהרערע פערזעטע	27.40
	נייע	26.25
	קאָראָפעל	

קורז-טאבעללע פאָם 8. אויגוסט

ג ע ל ד - ס ו ר ס	קי' פר.
וולנער-אשיא	101 60
וולאכאי	5 89
עסטערייך-אונגארישע 8 גולדען נאָר.	
שטיק (20 פראנקס)	9 87
נאפאלעאָנס	9 87
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	60 90
20 מארקשטיק	12 18
מאטפי דוקאט	1 62

ר א א ז	
1839-ער יאהרשיר-ראז מאנאט	— 251
רעסטע „ „	247 50
1854-ער 4 פערצענטיג שאאטס-ראז	— 107
1860-ער „ „ מאנאט	110 75
רעסטע „ „	116 50
1864-ער ראז צו 100 גולדען	130 50
רעסטע „ 50 „	129 75
מאס וכסנשטיינע	21 50
מיטלען-ראז	16 50
ווייס-ראז	157 50
רוטה-ראז צו 40 גולדען	— 28
אאר-אאסבורגער-שאנס-ראז	93 50
אונגארישער ראז	18 50
מעלנאשיטש צו 10 גולדען	— 13
באאלאטער „ „ 20 „	14 50
אאגער „ „ 40 „	— 26
מאלבוס „ „ 40 „	— 31
וויראסדאאט „ „ 50 „	13 50
מאלב-ראז „ „ 40 „	39 —

ר א א ז.	קי' פר.
אלאצענער ראז צו 20 גולדען.	15 75
פס. נינגאס „ 40 „	31 —
פאנאלבוליר „ 20 „	19 25
פייגבעט „ 100 „	118 —
דעסע „ 50 „	58 —
וואלאכישע „ 20 „	21 25
אונגארישע „ 20 „	23 50
אונגארישע פערפעראלאט צו 100 גול.	72 50
דעסע צו 50 גולדען	72 —
דייטשע ראז	95 50

ר א א ז.	
אונגארישע נידרבאדישע	73 20
פערפעש-מאנאטס	72 50
דענענבורגישע	74 50
נאלדיש	86 —
בוקאוינער	84 —
אונגארישע אייגענבאהן-אקציען	96 25
אונגארישע אלגעמיינע אקציען	72 50
פאָאלדישע דער אונגארישען באנקגעזעלשאפט	— 28
דיע צו 5 אונגארישע פערצענט	85 75
דער אונגארישען דאמאנען באנק צו 5 אונגארישע פערצענט	79 —
דער אונגארישען אלגעמיינען באנקגעזעלשאפט	
אנשאפאָ צו 5 אונגאָ פערצענט פער-אונגארישע	85 —
דעסע צו 6 פערצענט	87 —
דער פעסטער באנקגעזעלשאפט	89 25

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1876. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

דעם גרייזען דעפּיטירטען הערצליך לאכעגד דיא האנד, דער גנעמעהר הילדרייכסס ענטלאססען וואורדע. (דער רעדאקטער דעם נאסטיינער וואכענ-בלאטעס שיינט איין ווייטיגער יונגע צו זיין: פיר דיא וואהרהייט זייגעס בעריכטעס איבערלאססען ווייר אייהם דיא פּערגאנזווערטליכקייט.)

* (ווייעדער דיא „עהע-נגע-זעטצע.") דער קולטוס-מיניסטער טרעפּאט בעפינדעט זיך גגעגייערטיג איף איינער ערהאלגנס-רייזע אין דער שווייץ. הערר טרעפּאט האט אינדעם דאפיר זאיגע געטראגען, דאס זיין גאטט איף ווערענד זייגער אבזיעזגנהיט רעכט הייפיג ערוועהגט ווערדע. ער האט דיעם אבער דורך יעגען ערלאס ערייכט, אין ווערכעם ער ערקלערטע, דיא צווייטען „ווערן" אונד „ריפּ" גע-שלאססעגגען עהען ניכט אלס „געזעטצליך" אנערקענגען צו וואללען. גון נעהט אבער פּאסט מיין טאג פּאריבער, וא זיך דיא טרייטיגען פּאלגען דיע-זעס ערלאססעס ניכט הערייסשעללטען, זא שטארב פּאר קרעצעס אין איינעס געבירגס-דאר פּאן זיע-בענבירגען איין „ר", דער נאך אלס קיר צים ווערע-טהמע איבערטרעטען וואר. ער הינטערלעס איינע צאהלרייכע פּאמיליע אונד אין גראבעס פּערמא-גען. דא שטאנדען איינגע בייערן איף, דיא מיט דעם פּערשטארבענען ווייקליך פּערוואנדט ווארען, אונד פּאהדערטען דאס גאנצע הינטערבליבענע פּערמאגען פיר זיך אלס דיא אלליין בערעכטיגטען ערבען. דיא זאגטען נעמליך: נאכדעם דער גנעמעהר פּאריטאטע מיט אינער ווידען פּערהייראטעט וואר, דיעזע עהע ניכט אלס „געזעטצליך" גערטען קאנגע, „ווסהאלב דעגן איף דיא קינדער אלס „אונעהעליכע" בעטראכטעט ווערדען מיססען. דיא דעגן איף דאס הינטערלאססענע פּערמאגען איה-דעם פּאטערס ניכט ערבען קאנגען. אין צווייטער פּאלל וואר פּאהנגעדע: אין ווידע הייראטעטע אין מערבען, דאס צום ווערגנהיטע אבערטרעטען וואר. קוריין נאך דער הייראטה גינג דיעזעלבע דורך אונד הייראטעטע צום צווייטגמאל. דער ערסטע מאגן פּערקלאגטע דיא טרייאלאן בייס גע-ריכטע, דאך דיעזעס זאגטע: דאס נאך דעם ער-לאס דעם קולטוס-מיניסטערס דיא עהע וא אבער-הייפט אינע „אונגעזעטצליכע" וואר, ווסהאלב דא אין „עהע-בריך" נאר ניכט פּאר לעגע. דיא אבער איך דיא צווייטע עהע ניכט אנערקאנגט ווערדען קאנגן, דארף דיעזעס ווייב פּאן מאגן צו מאגן וואנ-דערן, זאלאנגע עס נאך איינען נאדרען געבען ווירד, דער זיא אייפיגטמאט. — אינדעגנסט זאלרטע דיער אין מערבען הייראטען, אללעס וואר בעריכטס פּערטיג. דא גינג זיא צום מאטריקען-פּהרער אים אירדען געבירטס-שיין, דען זיא דער „פּערקיר-גינג" וועגען בריכטע. דער געבירטס-שיין וואר דער איהר נאטירליך וואפּאר אינגעפּאלגט. קיים יע-דאך וואר זיא אייגען פּהיכטגען בריף אין דענזעל-בען, אלס זיא אהנגעכטס גיואמעגטשרייבען, זיא וואר נעמליך אין אירהעם געבירטס-שיין אלס אנ-עהעלין" בעצייכנעט. אונד וואהרס? ווייל אירהע מישטער אלס בריסטען געבאהרען, נאך אלס קיר צום ווידענהיטע איבערטרעטען וואר! דער מא-טריקען-פּהרער, דער דא וואוסטע, דאס הערר טרעפּאט אייגע זאלכע עהע ניכט אלס אייגע גע-זעצליכע אנערקענגען ווילל, זאך דיר נאטירליך גענאטהיגט, דאס אים דיעזער עהע אבשטאמ-מענדע מערבען אלס „אונעהעליכעס" קיר צו בע-צייכנען. דאמיט וואר דיא געשיכטע עראך נאך ניכט צו ענדע. דאס אנסטע ראמאט ערסט אין דער בריטיגאס נעמליך פּאן דעם פּאפּאללע האטען, דיא ערקלערטע פּר, דיא פּאפּטיג צוריק-געגען צו הייראטען. דא עס פּיר אלס אייגע שאנדע וא, אין מערבען צו הייראטען, ווערבעם אין אירה-דעם געבירטס-שיין אלס „אונעהעליך" פּערצייכנעט אזיט, אלס מאן אירה דיעם אירפּרען וואלטע, עריינערטע ער: „יך ווערע פּיר מיינע פּערזאן נאך דיעזע שאנדע ערטראגען. אבער דיא פּאלגען בלייבען א פּאן געשלעכט צו געשלעכט. דיא מיט-טער דיעזעס מערבען ווייר א פּאן אירהע טרע-פּאפּט נאך אומסער אלס בריס טיי בעטראכ-טעט. דא גון אירהע עהע אייגע אינגעזעטצליכע אזיט, זא גערהאדען יא דיא בינדער דעם גלייכען דער מוטטער אן. וואס אזיט אללא נאך דער אנוכט טרעפּאפּט מיינע בריוט? אייגע בריס-

טין! ווענן איך דיעזע גון הייראטען זאללטע, ווירדע יא אינזערע עהע אייגע „אונגעזעטצליכע" זיין! אונד וויא ווירדען דאנן דיא אים אינזערער עהע שטאממענדען קינדער פּערצייכנעט ווערדען? נאטירליך: אלס „אונעהעליכע"! אונד זא גינגע דיעס פּאפּט אונד פּאפּט פּאן געשלעכט צו גע-שלעכט! — דיא פּאפּטיג גינג ווירקליך צוריק, דא דער יונגע מאגן ניכט מיט אייגען מעדכען אייגע עהעליכע פּערבינדונג אייגגעהען וואללטע, דערען „אונגעזעטצליכקייט", אייגער באגען קראנ-הייט גלייך, איף דיא שפּעטערען נאכקאממען זיך פּערערבען זאללטע! וואהרליך, דיא „ערבליכ-קייט" דער „עהע - אונגעזעטצליכקייט" הערען טרעפּאפּט איבערצייגען זאללען, דאס איין דיעסבעצילכער ערלאס אים פּראקטישען לעבען אלס „לעבערליך" ערשיינען מוס. — האפּפּענטליך ווירד איין נייעס „עהע-געזעטץ" דיעזעס איבעל באלד אבהעלפען.

פּערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איינע, דער דען קאיזערל-כען הארפּ אונד אויך ראטהשיר בעשווינדעלט.) פּאר קורצעס פּערקיפּסט איין בילדער-הענדלער איס ווען, נאמענס ווייינינגער, אן ראטהשילד אין לאנדאן צווייא בילדער אים 100000 פּראנקס. דיעזע שפּעללטען דאס „מוכה" פּאר מיס דען „בהמים", וועלכע אויף דעמזעלבען אפּפּיר דאר-בראכטען, נאך דער בעהויפּטונג דעס ווייינינגער געהאיטען דיעזע אייגנס דעס בעריהמטען יידישען געשיכטס-שרייבער יאזי-פּוס, דער נאך דער צערשטאיגונג יירושלים דורך טיטוס נאך יאם וואנדערטע אונד בייא דען אפּטערן אין גראפּעס אונטערגן שטאנד. בעקאנגטליך האט דער לאנדאנער ראטה-שילד אין עכט-יידישען הערען. ער פּיעפּט זיך ערהה-דיעזע נאך אים דער גלאנבצייטס דעס יידישען ווייס-הערענגרען בילדער צו בעזיעהען, וועסהאלב ער דענן אויך בייא דערען אנקויף ניכט האנדערטע, זאנדערן דיא גאנצע סוממע אהנע ווייטערעס איסבעצאהלטע, וועלכע ווייינינגער הייפּיר פּערלאנגטע. קיים וואר ראטהשילד יעדאך אייגנע מאנע אים בעזיעטצע דער בילדער אלס ער דיא פּערשיעדענען קונסטלער אין לאנדאן צור בעריכטיגונג דיע-ווער „אלטען" קונסט-ווערקע איינגעלאדען. אייגער דיעזער קונסטלער ענטדעקטע יעדאך אלסבאלד, דאס הייער אין בעטרוגס פּאלגען, אין דאס עקסיסטיר-ווירקליך נאך הייטע צווייא אלטע בילדער, דיא אייגנס דעס אפּעלס גנדאר-שען. אללין הערר ווייינינגער ליעס דיעזעלבען דורך אייגנע אמשטען בילדער-קונסטלער נאכמאכען. דיא פּעל-שונג איזט אבער זא גגלונגען, דאס נור אין יזהר נעאיב-טעס קונסטלער-אייגע אים שאאדע איזט, דען בעזיטיגט הע-ווייסטיגונגען, עס איזט ולכבס-פּערשעדרוך. דאס ווייי-נינגער אפּאר אין האפּט ענגאמפּען וואורדע. ווערענד דער אינטערווונגע שפּעללטע עס זיך דאך הערייס, דאס ווייינינגער ניכט בלאס אשהשילד, זאנדערן אויך דען קאי-ערליכען האף בעזיאגען האבען. ער פּיעפּט אויך דען גאנ-ליך שאן פּאר יאהרען, נאך בייס לעבען דעס קאיזערס פּרעדיגאנד, אים דער פּאנגי קאיזער-בריס קונסטפּאללע לייפּסיג, פּעל-לער אונד אנסטיג ענגעשפּעגרט אים. דאמיט ולכבע אים אלס מוסטער דיעגען. גון ליעס ער ווייקליך אלל-דיא ענגעשפּעגרט, דיא ער זיך אייסגעבאגגט. פּאן קונסט-לערן נאכמאכען. אונד וואס מאהם עפּעס ווייינינגער? אנשטאטט דער עפּעגען לייטסער אינ פּעללער. דיא ער זיך אייסגעבאגגט. ליעס ער דיא בלאס נאכגעמאכטען גע-ענגשפּעגרט אין דיא קאיזער-בריס פּראנגס פּאנגען. דאמאלס בלייבע דער פּעגע בעזיטיג אינגעפּעגרקט. אלס אבער דיא פּעל-שונג מיט דער ווייינינגער דען לאנדאנער אשהשילד בע-ווירקעלטע, בעקאנגט וואורדע, דא עיסט פּיסט מאן אין דער קאיזערבריס דיא פּאן ווייינינגער ווייקגעכאכטען אנגעגשפּעגרט, ווערוד דער בעזיטיג אנס מאגעליכט קאם. וואס דעם מאגנע געשעהען ווירד? דאריבער האט נאטירליך דאס נעריכט צו געששעהען, אויבייגגעס שיינט דער ווייינינגער אין מאגן פּאן גיסט צו זיין דא ער ניכט נעיגאהנליכע בייגגע בעשווינדעלט, זאנדערן אשה-שילד אונד דען קאיזערליכען האף. דער מאגן פּערשעהט ווייג שווינדעל-פּאפּסיאן עכט גיג!

* (דער פּראפּעס צווייער ראבבינאט-קאנדידאטען אין בערלין.) אונגעגר לעגער ווערדען פּעללייכט ווייסטען, דאס אין בער-לין צווייא ראבבינער-שטעלען עקסיסטיר, דיא אייגע הייסט „יידיש-אשהאפּקסס-ראבבינער-סעמינאר" אונד שפּעהט אונטער דער לייטונג דעס ראבבינערס דר. הילדעסהיימער, דער בעקאנגטליך ביז נאך דעם פּאנגרעסס אין אייזענ-שפּאהרס וואהנטע. דיא צווייטע פּיהרט דען טיטעל: „האפּ-שולע פיר דיא ווייסענשאפט דעס יודענטהומס". דיעזע וואורדע פּאן דעם גנעמעהר פּערשפּאר בעגען דעפּאהרס-ראבבי-נער אבראהאם גיינינגער גגעגרינדעט אונד האט אויך גון דען צוזעטץ, דעפּאהרס-ראבבינער הערגאנזבילדען. גון האט זיך אין שילער דעס יידיש-אשהאפּקסען ראבבינער-סעמינארס אום דען ראבבינער-פּאפּסען אין איינער קלייגען גגעמיינדע דייטשלאנדס בעגיאבען. ער ווייסט הין, דיעלע אייגע פּאבע-פּרעדיגט אונד קעהרט הייס — מיט לעערען מאשען. דאס הייסט: דער ארמע יידיש-אשהאפּקסע סעמינאר-בחור פּעעל דורך אונד מיסטע נאגיג אללין, אהנע דען ערהאפּפּענען „רבנות-בייגע" גגעמליך, נאך בערלין צורקקאממען. דאפּאן ערהיעלט יעדאך אין שולער דער דעפּאהרס-אהכשולע ווינד. אום גון דען אונגלייקליך דורכגע-פּאללעגגען לעכערליך צו מאכען, שפּרענגגט ער אוס, דאס דער אשהאפּקסע סעמינאריסט ניכט בלאס דעפּאהלב דורכגעפּאללען וויא, ווייל דיא פּאבע-פּרעדיגט ערבערס-ליך ווירד, זאנדערן ווייל ער — אם שבת קלאוויער געשפּיעלט האט! — דאס קאנגגט נאטירליך דער אשהאפּקסע סעמינאריסט ניכט מיט שפּעללשווייגען הינגעהמען. דיא שלעכטע פּאבע-פּרעדיגט העטטע ער דעם יעפּאר-מיסטען פּערלייסדעד נאך „מחל" גגעזיגגען, אבער דאס קלאוויער-שפּיעלען אין שבת דיעזע אשהאפּקס-מען ראבבינאט-קאנדידאטען צום דורכפּאללען באכטע. איר בין בעריטיג דורך צוגען דען בעזיטיג צו פּיהרען, דאס דיעזעלבע ווייגען אין שבת קלאוויער שפּיע-לען דאס אבגעגאנגען איזט. אויך דיעזע האטטע גגעמליך דאס אונגלוק, מיט אייגער פּאבע-פּרעדיגט דורכ-צופּאללען, דא קאם ווייטער אין זאלכער דעפּאהרס-אבבי-

דער בעקאנגטליך ביז נאך דעם פּאנגרעסס אין אייזענ-שפּאהרס וואהנטע. דיא צווייטע פּיהרט דען טיטעל: „האפּ-שולע פיר דיא ווייסענשאפט דעס יודענטהומס". דיעזע וואורדע פּאן דעם גגעמעהר פּערשפּאר בעגען דעפּאהרס-ראבבי-נער אבראהאם גיינינגער גגעגרינדעט אונד האט אויך גון דען צוזעטץ, דעפּאהרס-ראבבינער הערגאנזבילדען. גון האט זיך אין שילער דעס יידיש-אשהאפּקסען ראבבינער-סעמינארס אום דען ראבבינער-פּאפּסען אין איינער קלייגען גגעמיינדע דייטשלאנדס בעגיאבען. ער ווייסט הין, דיעלע אייגע פּאבע-פּרעדיגט העטטע ער דעם יעפּאר-מיסטען פּערלייסדעד נאך „מחל" גגעזיגגען, אבער דאס קלאוויער-שפּיעלען אין שבת דיעזע אשהאפּקס-מען ראבבינאט-קאנדידאטען צום דורכפּאללען באכטע. איר בין בעריטיג דורך צוגען דען בעזיטיג צו פּיהרען, דאס דיעזעלבע ווייגען אין שבת קלאוויער שפּיע-לען דאס אבגעגאנגען איזט. אויך דיעזע האטטע גגעמליך דאס אונגלוק, מיט אייגער פּאבע-פּרעדיגט דורכ-צופּאללען, דא קאם ווייטער אין זאלכער דעפּאהרס-אבבי-

---

* (אייגע, דער דען קאיזערל-כען הארפּ אונד אויך ראטהשיר בעשווינדעלט.) פּאר קורצעס פּערקיפּסט איין בילדער-הענדלער איס ווען, נאמענס ווייינינגער, אן ראטהשילד אין לאנדאן צווייא בילדער אים 100000 פּראנקס. דיעזע שפּעללטען דאס „מוכה" פּאר מיס דען „בהמים", וועלכע אויף דעמזעלבען אפּפּיר דאר-בראכטען, נאך דער בעהויפּטונג דעס ווייינינגער געהאיטען דיעזע אייגנס דעס בעריהמטען יידישען געשיכטס-שרייבער יאזי-פּוס, דער נאך דער צערשטאיגונג יירושלים דורך טיטוס נאך יאם וואנדערטע אונד בייא דען אפּטערן אין גראפּעס אונטערגן שטאנד. בעקאנגטליך האט דער לאנדאנער ראטה-שילד אין עכט-יידישען הערען. ער פּיעפּט זיך ערהה-דיעזע נאך אים דער גלאנבצייטס דעס יידישען ווייס-הערענגרען בילדער צו בעזיעהען, וועסהאלב ער דענן אויך בייא דערען אנקויף ניכט האנדערטע, זאנדערן דיא גאנצע סוממע אהנע ווייטערעס איסבעצאהלטע, וועלכע ווייינינגער הייפּיר פּערלאנגטע. קיים וואר ראטהשילד יעדאך אייגנע מאנע אים בעזיטיגט דער בילדער אלס ער דיא פּערשיעדענען קונסטלער אין לאנדאן צור בעריכטיגונג דיע-ווער „אלטען" קונסט-ווערקע איינגעלאדען. אייגער דיעזער קונסטלער ענטדעקטע יעדאך אלסבאלד, דאס הייער אין בעטרוגס פּאלגען, אין דאס עקסיסטיר-ווירקליך נאך הייטע צווייא אלטע בילדער, דיא אייגנס דעס אפּעלס גגדאר-שען. אללין הערר ווייינינגער ליעס דיעזעלבען דורך אייגנע אמשטען בילדער-קונסטלער נאכמאכען. דיא פּעל-שונג איזט אבער זא גגלונגען, דאס נור אין יזהר נעאיב-טעס קונסטלער-אייגע אים שאאדע איזט, דען בעזיטיג הע-ווייסטיגונגען, עס איזט ולכבס-פּערשעדרוך. דאס ווייי-נינגער אפּאר אין האפּט ענגאמפּען וואורדע. ווערענד דער אינטערווונגע שפּעללטע עס זיך דאך הערייס, דאס ווייינינגער ניכט בלאס אשהשילד, זאנדערן אויך דען קאי-ערליכען האף בעזיטיגט האבען. ער פּיעפּט אויך דען גאנ-ליך שאן פּאר יאהרען, נאך בייס לעבען דעס קאיזערס פּרעדיגאנד, אים דער פּאנגי קאיזער-בריס קונסטפּאללע לייפּסיג, פּעל-לער אונד אנסטיג ענגעשפּעגרט אים. דאמיט ולכבע אים אלס מוסטער דיעגען. גון ליעס ער ווייקליך אלל-דיא ענגעשפּעגרט, דיא ער זיך אייסגעבאגגט. פּאן קונסט-לערן נאכמאכען. אונד וואס מאהם עפּעס ווייינינגער? אנשטאטט דער עפּעגען לייטסער אינ פּעללער. דיא ער זיך אייסגעבאגגט. ליעס ער דיא בלאס נאכגעמאכטען גע-ענגשפּעגרט אין דיא קאיזער-בריס פּראנגס פּאנגען. דאמאלס בלייבע דער פּעגע בעזיטיג אינגעפּעגרקט. אלס אבער דיא פּעל-שונג מיט דער ווייינינגער דען לאנדאנער אשהשילד בע-ווירעלטע, בעקאנגט וואורדע, דא עיסט פּיסט מאן אין דער קאיזערבריס דיא פּאן ווייינינגער ווייקגעכאכטען אנגעגשפּעגרט, ווערוד דער בעזיטיג אנס מאגעליכט קאם. וואס דעם מאגנע געשעהען ווירד? דאריבער האט נאטירליך דאס נעריכט צו געששעהען, אויבייגגעס שיינט דער ווייינינגער אין מאגן פּאן גיסט צו זיין דא ער ניכט נעיגאהנליכע בייגגע בעשווינדעלט, זאנדערן אשה-שילד אונד דען קאיזערליכען האף. דער מאגן פּערשעהט ווייג שווינדעל-פּאפּסיאן עכט גיג!

* (דער פּראפּעס צווייער ראבבינאט-קאנדידאטען אין בערלין.) אונגעגר לעגער ווערדען פּעללייכט ווייסטען, דאס אין בער-לין צווייא ראבבינער-שטעלען עקסיסטיר, דיא אייגע הייסט „יידיש-אשהאפּקסס-ראבבינער-סעמינאר" אונד שפּעהט אונטער דער לייטונג דעס ראבבינערס דר. הילדעסהיימער,

איבער דען מאָנטענעגרינישׁ-סערבישען קריעג ווירד פֿאָלגענדעס געמעלדעט: מיקטהאַר פּאשא איזט נאָך אימער אין טרעבינע איינגעשלאָסענען. דיא לעבענס-מיטעל דער איינגעשלאָסענען טירקען אין טרעבינע ווערדען מיט יעדעם טאָג ווענינער, זאָ דאס מאן דיא פּאַרצאָנען אויף דיא העלפֿטע בעשרענקען מוס. מיקטהאַר פּאשא ווירד זיך וואהרשיינליך באלד ערגעבען מיססען.

צור אבוועכסלונג האט אונס געסטערן אבענד איינע דעפּעשע דיא נאכריכט געבראַכט, דאס דיא טירקען אוס נאָרדען באַסיגענס אויך דיא אונגאַרישע גרענצע אובערשריטטען האבען אונד אויך דאָרט פֿערוויסטנגען אנריכטונגען וואָללטען.

דיא הערוויבעציגליכע דעפּעשע איס קאָמטאַטיצקא (אָן דער באָסניש-קראָאַטישען גרענצע) לויטעט:

קאָמטאַטיצקא 9-טען איינוסט. פּאַרגעסטערן האבען גענען 500 טירקען אונזערע גרענצע איבערשריטטען אונד איינע געבידע, וועלכע דעם עסטערייכישען מיליטער געהאָרען, גיעדעקגעבראָכען, פֿאָן דיעזע איס בעגאבען דיא זיך נאָך דעם קראָאַטישען באַדע-אָרטע טאַפּיסקאַ. אינגעוויסען ריקסיכט אבער דאס עסטערייכישע מיליטער פֿאָר, דיא טירקען פֿיערטען איס דיא עסטערייכישען סאָלדאטען, עס ענטשטאנד נון איין פֿאָרמליכער קאַמפּף, וואָבייא דיא עסטערייכישען סאָלדאטען 4 טירקען עשׁשאָסען אונד 15 פֿערוואונדעט האבען. דיא צאָהלרייכען באַדע-גאַסטע מוסטען זיך נאָך איינעס נאָרדליך גולעגענען אָרטע פֿליכטען. דער עסטערייכישע קאָממאַנדאַנט, גענעראַל מאָללינאַרי, מוסטע אָן דער גרענצע איינע מיליטערישע בעוואַכונג איפֿשטעללען.

נון, דיא הערען טירקען ווישען פֿעללייכט איך שאָן איינען עסטערייך-טירקישען קריעג!

איינע לאָנדאָנער דעפּעשע פֿאָם 9-טען איינוסט מעלדעט: דיא ענגלישע רעגיערונג האט בעריישט צו ווערדאָלטען מאָלען דער טירקישען רעגיערונג דאַרוויפֿע געמאַכט, דאס דיא באשיק באָציקט זאָלכע גרוואַמקייטען גענען דיא קאָנסטאָלקען אין דער טירקייא איבען. דיא ענגלישע רעגיערונג האט עטשטע דריעקע איינען קאָנזול נאָך פֿילייפּפּאָפּעל (אָן דער טירקייא) גענשיקט, אוס דיא ווייטער פֿאָרקאָממענדען גרוואַמקייטען זאָפּאָרט דער עגנלישען רעגיערונג אנצוצייגען, וועלכע זיך זאָדאנן אוס אינטערעססע דער מעשׁלכקייט אין דען קריעג איינמישען מוססען ווערדע. —

דא עטשטע נאָך אין פּאאר טאָגע פֿאָרבעגעהען ווערדען, בין עס ווערדע צו איינער שלאַכט קאָממען ווירד, זאָ בעשטעהען זיך עטשטע דיא פֿאָלגענדע דיא צייטונגען מיט דער מאָגליכקייט איינעס וויפֿעל-שטללשטאנדעס אונד איינער פֿיערענס-פֿערטשטעללונג.

ביזע עטשטע האט עס אימער געהייסען, דאס פֿירסט מילאן בעריישט דען רוסישען קאָזעק ווענען פֿיערענס-פֿערטשטעללונג ערזוכטע; אבער איינע פֿעטערסבורגער אמטליכע דעפּעשע פֿאָם 9-טען איינוסט מעלדעט דאס סערבען נאָך אוס קיינע פֿיערענס-פֿערטשטעללונג אנגעזוכט האט. דיא איבערגען איראָפּאַישען מעכטע וואָללען איך זאָלאנגע ניכט אלס פֿיערענס פֿערטשטעלער איפֿטרעטען, בין ניכט דיא הייפֿע-עגטשיידונגס-שלאַכט געשעהען, אונד בין זיך ניכט איינע דער קריעגפֿיהרענדען מעכטע אלס בעזוגס עקלערען. דיא בעוויגטע מאַכט מוס דאָן זערבסט אוס פֿיערענס-פֿערטשטעללונג אנזוכען.

דיא נייעסטען קריעגס-נאכריכטען.

דיא טירקען הייסען שנעלל! מאן גלייבטע, עס ווירד נאָך איינע טאָגע הייערן, בין דיא טירקען ווייטער מיט דען סערבען צוזאַממענ-שטאָסען ווערדען — אונד נון ווירד הייטע אוס בעלגראַד טעלעגראַפֿירט, דאס בעריישט ווייטער איינע גראָסע שלאַכט צווישען דען טירקען אונד סערבען בייא באַנייא (צווישען גרוואָאָיאין אונד דעליגראַד) בעגאָנגען האט. דיא טירקען בלייבען ניכט שטעהען, זיא דיקען פֿאָרטווערענד פֿאָר, אוס דען סערבען צוס זאַממעלן קייטע צייט צו לאַסען. —

וואָרד דער דעפּעשיטע עוואָרד שעדעני פֿאָם קאָזער ווילהעלם אין גאַסטיין צו איינעס נאַכטמאהלע געלאדען. דיא הייזיגען בלעטטער בעריכטען וואָהל נאָך דעם »נאַסטיינער וואָכענבלאַטט« איבער דאס געשפּרעך, וועלכעס קאיזער ווילהעלם מיט שעדעני איבער דאס פֿערהעלטנס דער קאַטהאָלישען גייסטליכקייט אין אונגאַרן געפֿיהרט. — דאָך בריינגט נעמאַנד דען ווייטערן בעריכט פֿאָן יענעס בלאַטטע, אין וועלכעס איך ערצעהלע ווירד, וואס בייא דיעזער געלעגענהייט איבער דאס יידישע ראַבבינער-סעמינאַר געשפּראָכען ווירד. ווער עגטגעהמען דאהער דעם גאַסטיינער וואָכענבלאַטט פֿאָלגענדע מיטטהיילונג: דער קאיזער בעזוגנדערטע דיא גזונדע אנשייאונג דעם שעדעני אין זאַכען דעם קאַטהאָלישען גלייבענס. נון פֿראַגטע קאיזער ווילהעלם זיינען גאַסט: »זינד זיא ווירקליך דער שעדעני, דער דורך דען קאַמפּף גגען דיא עריכטונג איינעס יידישען סעמינאַרס אין אונגאַרן זיך איינען וועלט-נאַמען ערוואָרבען האט?« — שעדעני ערוויידערטע הערוויך לעכעללד: »מאַיעסטעט, אָב איך איינען וועלט-נאַמען האבע, ווייס איך ניכט. זאָפֿעל יעדאָך איזט געוויס, דאס איך גגען דיא עריכטונג איינעס יידישען סעמינאַרס אין אונגאַרן געקעמפֿפֿט האבע, ווייל איינע זאָלכע אנשטאַלט מיט דער עוליגיאָזען איבערצייגונג דער אָרטהאָדאָקסען יודען ניכט פֿערענינבאר איזט!« — קאיזער ווילהעלם ערשטוינטע איבער דיעזע איינסיכט איזט זאָגטע: »וואָס ניכט נאַר, פֿיינע שעדעני! בייא מיר אין בערלין גיבט יא אין אָרטהאָדאָקסעס ראַבבינער-סעמינאַר, וועלכעס זאָגאַר מעהר צאָלגענע האט, אלס דיא »האָכשולע« דער רעפֿאָרם-יודען! אונד נאָלאַ-ציגן אונד רוסלאנד, וואָ דיא יודען דאָך געוויס אָרטהאָדאָקס זינד, ליעפֿערן יא דיא מייסטען שיליער דעם פֿאָמסען סעמינאַר! וואָ פֿאָללט איהנען אלזאָ דער אינגלייקליכע גערענגע אין, דאס אין ראַבבינער-סעמינאַר מיט דער עוליגיאָזען איבערצייגונג דער אָרטהאָדאָקסען יודען איהרעס לאַנדעס אינגאַרן אייגאַנטליך ווערדען?« — שעדעני, דער אין אינגע אין פֿערלעגענהייט גערעטהן, ריעב זיך דיא שטירנע אונד זאָגטע: »מאַיעסטעט! אונזערע פֿערהעלטנישסע זינד גאַנץ אנדערע אלס דיא בערלינער. וואס מאַן אין בערלין פֿיר אָרטהאָדאָקס האַלט, דאס איזט בייא אונזערען אונגאַרישען יודען אין דיא שרעקליכסטע רעפֿאָרם. דער ריעפֿאָרמאַטאָר דער אָרטהאָדאָקסען סעמינאַרס, דער-דר הילדעסהיימער געמעלד, וואָר יא אין אונגאַרן ראַבבינער, אהנע דאס דיא פֿראַגמען יודען איהן אלס אָרטהאָדאָקס אנערקענגען וואָללטען. אונד דאָך האט זיך יא דער הילדעסהיימער איבער זיינע »יידישע עבטליבנקייט« דורך אין צייטונגען דעם שטיהלריבטע צו איזעגשטאַרט אמטליך אויסזיגן קאָנגען. דיעס צייגנס לייעס דר הילדעסהיימער זאָגאַר פֿערפֿעפֿענטליכען, אבער אלל דאס נישטע איהם בייא דען אָרטהאָדאָקסען יודען אין אונגאַרן גאַר ניכט. אָך זאָגע ניכט, דאס דר הילדעסהיימער ניכט אָרטהאָדאָקס וואָר, דא אין שטהלריבטער דאָך קיין פֿאָלשעס צייגנס ניכט. אָך וואָללטע נור איינער מאַיעסטעט בעזוגען, דאס פֿיר דיא אָרטהאָדאָקסען אין אונגאַרן אין סעמינאַר אינגען געוויסענס-צוואנג בילדען. דעסהאלב האבע אָך גענגען דאס-זעלבע אין אנגעקעפֿפֿט.« — אלס דער מאַיזער ווילהעלם דיעזען אינטערעסאַנטען פֿרייסישען אָרטהאָדאָקסען אונד אונגאַרישען אָרטהאָדאָקסען האַלטע, איינערטע ער מיט וואָהלגעלעגענהייט לעכעלן: אס געכסטען מאָנאט (סעפּטעמבער) בעגעהט ראַבבינער הילדעסהיימער זיין 25-יעהריגעס אמטס-יובילעאָס. מיר איזט דער מאַן אָרטהאָדאָקס גגען. זיינע פֿרייא האט שאָן אינגען אָרדען ערהאַלטען; נון זאָלל אייר ער אינגען זאָלכען ערהאַלטען, אָך גלייבע, דאס דורך אינע זאָלכע אללערהאָכסטע איינסיכנונג איך זיינע פֿאַממען גלייבענס-גענאָסען צו איהם מעהר פֿערטרייען פֿאָלגענדע ווערדע.« — »דאס עבען ניכט — עוויגערטע שעדעני — »אבער עס פֿרייט מיך, דאס איך איינע מאַיעסטעט דיא אָרטהאָדאָקסע אינטערעששאַנטע הייפֿענטליך ווערדען אין אינגען אינגען אינגען